
ПРОГЛАС

Издание на Филологическия факултет
при Великотърновския университет „Св. св. Кирил и Методий“

кн. 2, 2016 (год. XXV), ISSN 2367-8585

РЕЦЕНЗИИ

БЪГАРИСТИЧНИ ИЗСЛЕДВАНИЯ В ГЕРМАНИЯ

BULGARIAN STUDIES IN GERMANY

Bulgarien-Jahrbuch 2013. Hrsg. von Helmut Schaller, Sigrun Comati, Raiko Krauß. München: Otto Sagner, 2015

Основната задача на създаденото през 1916 г. Немско-българско дружество е да насърчава „научните и културни отношения между Германия и България най-вече в областта на езика, литературата и културните изследвания“.¹ Българският годишник, който се появява в почти равни времеви интервали от 1997 г. насам, през 2013 г. тематизира 25-годишнината от падането на Берлинската стена. Това посочва в своя предговор завеждащият научния отдел към Посолството на ФР Германия в София Йорг Шенк и по този начин подчертава историческата перспектива на немско-българските интеркултурни отношения, както и интердисциплинарния характер на този богат на традиции годишник.

В своето есе „Българската литература в Германия: От началото до края на 19-ти век и до началото на XXI век“, посветено на големия славист Норберт Рандов († 2013), Хелмут Шалер разделя приемствеността на българската литература в Германия на 3 етапа: от 1878 г. до Втората световна война, по времето на Втората световна война

¹ <http://www.deutsch-bulgarische-gesellschaft.de/> (разглеждан 20.9.2016).

и в ГДР. В последния период били преведени български автори с приблизително 280 заглавия, чиито издателски фондове до голяма степен били унищожени след 1990 г. – един непростим от днешна гледна точка факт (с. 13). Лайпцигският панаир на книгата 1999, с акцент върху България, успял само за кратко да насочи вниманието към тази страна. За сметка на това Шалер оценява културните успехи на великите личности от миналото, градили културната памет за българското: Георг Розен, Георг Адам, Рода Рода, Густав Вайганд, Герхард и Волфганг Геземан и Норберт Рандоу. В друга статия за Българското книжовно дружество през първото десетилетие на своето съществуване (1869 – 1978) Шалер показва продължителния път към учредяването на Българската академия на науките. Дитер Дьопман разглежда в статията „Технически прогрес и религия“ въпроса дали Евангелската изследователска академия в Германия може да включи в бъдеще и България в своите изследователски и конферентни дейности.

Вторият раздел на книгата съдържа немско-българските наблюдения на Дитмар Линке за Иван Николов Странски (1897–1979), българо-немския „гросмайстор на кристалния растеж“ към Института за физикохимия и електропромишленост „Кайзер Вилхелм“ и на Техническия университет в Берлин, защото неговата биография е епохална част от бинационалната политическа история на новото време. Хелмут Шалер коментира интеркултурността и интердисциплинарността във връзка с „Българската библиотека“ на Густав Вайганд: „География, железници и добивна промишленост в България“. Големия български интерес към математиката, науките и др. Хорст Рьолинг обяснява в своята статия „От външни към собствени центрове и местните интереси на абониралите се за математични и научни книги в България 1833 – 1975 г.“ с високия брой привърженици на църквата, които – както и учителите – служат едновременно и за мултипликатори. Освен това значимият интерес на църквата се поражда и от „богословската безпристрастност към хуманитарните и естествените науки“ (с. 129).

В главата „България в Европейския дом“ Инго-Ендрик Ланкау, почетен консул на Република България за провинция Хесен, описва връзките между Дармщат и България чрез примера на Александър I.

Деница Киселер посвещава статията си на културната миграция, озаглавявайки я „Българските художници и Мюнхен“. Контактите между хората на изкуството между 1850 г. и 1950 г. се определят като културни и преди всичко геополитически обусловени миграционни вълни. В „Характеристики на българската миграция в Германия – примери от Бавария“, става дума за Диляна Панайотова-Грюн, която отразява работната и образователна миграция между 1870 г. и 2010 г.: „ментални прототипи“ от миналото предопределяли често и миграционните движения „в съвременната (подсилена) форма, преживяват повторение в настоящето (с. 171). Корина Лешбер проучва „Латински и италиански етимологии в българския език“ и насочва вниманието към разпространилите се гръцки и турски езикови контакти по Черноморието. Статията на Руселина Ницолова „Българският адмиратив и неговото предаване на немски език“ акцентира върху поведението на говорещия (емоционално): „Адмиративността и евидентността са две различни семантични и граматични категории“ (с.191), поради което специфичната адмиративност е трудно да се предаде на немски език. „Сравнителните анализи за българския и немския език във време на дигитализация и интернет“ поражда у Зигрун Комати извода, че възраждането на идеала за прогрес чрез знание и образование до голяма степен е станало достъпно благодарение на кибернетичните приложения на нашето време, осигуряващи „свободен достъп до знания и всестранно образование“ (с. 208). Деница Попова говори за „Българските музика в конфликтната зона между разбиране и себеразбиране“ съзнателно в множествено число – има се предвид, че редом с традиционната, византийска църковна музика, се нарежда също и фолклорът като „културнополитически индикатор за национална идентичност“ (с. 225). Тя обаче (нека си припомним Хердер и Шилер) „вече не е местното всекидневие и начин на живот, а е творчеството на народа, което само в този си вид е съставна част на официалната българска култура“ (с. 226).

Следващите три археологични публикации са свързани германско-българското научно сътрудничество. Йонас Абеле разказва за „Повърхностни изследвания и моделиране на терена на праисторическото находище Джулюница-Смърдеш, Великотърновско“ със съдействието на Института за пра- и ранна история към университета

в Тюбинген и на частичен проект „Глинени лица от Варна“ на Германското научно-изследователско дружество „Our Way to Europe“ към университета в Кьолн. Проучванията на 2-и, 3-и и 15-и комплекси в могила от Медната епоха в България Марион Айзел окачествява като символично съхранение на случайно откритите през 1972 г. могили от Късномедната епоха във Варна, на западния бряг на Черно море. Райко Краус от своя страна документира в „Археологични изследвания в България през 2013 г.“ безброй научни и научнопопулярни примери за българското самосъзнание и за себепредставянето на „извисените на международно ниво находища и за сензационните открития в българските музеи“ (с. 267).

Дори и тези, които знаят много за България, намират в „Годишник България – 2013“ много нови и интересни теми и дискурси от специализирани науки и сравнителни проучвания на българските изследователи. Диахронното включване на исторически контекст и прегледът на канонизирани документи е продуктивен подход, който всички автори малко или много използват. Възниква диференцирана картина от немско-българските културни отношения, които се простират от епизодични биографични събития, миграции от различно естество, културно-политическо посредничество, езикови контакти, та дори и влиянието на интернационализация и глобализация. Повечето от тях свидетелстват за устойчиво развитие – една както поучителна, така и развлекателна книга, засилваща интереса ни към следващия годишник.

Анегрет Мидеке²

Превод от немски: **Гергана Георгиева³**

² **Анегрет Мидеке** (Annegret Middeke) – д-р, секция „Интеркултурна германистика“ към Института по германистика на унив. „Карл Аугуст“ в Гьотинген (Германия), annegret.middeke@phil.uni-goettingen.de

³ **Гергана Георгиева** (Gergana Georgieva) – студентка в 4. курс на специалност „Приложна лингвистика“, Филологически факултет, ВТУ „Св. св. Кирил и Методий“.